

I N V E N T A R I S

van het

A R C H I E F

van de

G E R E F O R M E E R D E K E R K

te

C O L I J N S P L A A T

1862 – 2003

Wissenkerke, juni 2008

A.J. Barth

Inhoud

Inleiding	3
Archief van de kerkenraad, 1858-2003	
Stukken van algemene aard	
1. Besluitvorming	5
2. Correspondentie	5
3. Kanselafkondigingen	6
Stukken over bijzondere onderwerpen	
1. Instituering en reglementering	6
2. Ambtsdragers en personeel	7
3. Lidmatenadministratie	7
4. Uitoefening van rechten	8
5. Gebouwen	8
6. Financiën	9
6.1. Geldleningen	9
6.2. Testamentaire schikkingen	10
6.3. Boekhouding	10
6.4. Rekeningen van inkomsten en uitgaven	10
7. Diaconale aangelegenheden	11
Archief van de commissie van beheer, 1952-1977	11
Archief van de combinatie met Geersdijk en Wissenkerke, 1967-1987	12
Archief van de combinatie met Geersdijk, 1988-1993	12
Archief van de Gereformeerde vrouwenvereniging Geloof en Werkt, 1948-1994	12
Documentatie	13

Inleiding

De Afscheiding of Wederkeer tot de Nederduits Gereformeerde Kerk die in 1618 was gesticht vond in Zeeland plaats in het jaar 1836, twee jaar nadat ds De Cock in Ulrum deze beweging in gang had gezet. Een deel van het gewone kerkvolk kon zich niet vinden in het fundament, dat Koning Willem I in 1816 met de vaststelling van een Reglement voor de Hervormde Kerk had gelegd. Het waren jonge predikanten, zoals De Cock, Scholte, Van Raalte en Brummelkamp, die de knuppel in het kerkelijk hoenderhok wierpen. Aan de wieg van de Zeeuwse gemeenten stond de bekende ds H.J. Budding uit Biggekerke.

Verhoudingsgewijs bleef het op Noord-Beveland erg rustig. Alleen van Colijnsplaat is bekend, dat enkele inwoners zich voegden bij de afgescheiden gemeente van Goes. Toen Wolphaartsdijk in 1842 in de persoon van W. Gardenier een eigen predikant kreeg, voegde men de inwoners van Colijnsplaat bij deze gemeente, omdat Wolphaartsdijk nu eenmaal dichterbij lag.

Het duurde tot 1862 voordat er een zelfstandige christelijke afgescheiden gemeente in Colijnsplaat werd geïnstitueerd. De eerste ritselingen daartoe vonden al in 1855 plaats, toen vanuit Colijnsplaat verzocht werd om op Noord-Beveland een eigen gemeente te stichten. Dat leidde tot het houden van aparte diensten in het dorp aan de Oosterschelde waarin twee lidmaten die daartoe door de kerkenraad van Wolphaartsdijk waren aangezocht, voorgingen en een preek lazen. In 1861 wilde men in Wolphaartsdijk in samenspraak met de lidmaten te Colijnsplaat een nieuwe predikant beroepen, in de persoon van ds H.H. Middel. Op Noord-Beveland voelde men daar niets voor. Van de weeromstuit schreef men in Wolphaartsdijk alle Colijnsplaatse lidmaten uit. Die moesten maar een zelfstandige gemeente vormen, hetgeen geschiedde. Een aantal leden was woonachtig in Kats. Die verzochten in de jaren zeventig van de negentiende eeuw om aldaar kerkdiensten te mogen houden in een woning. De kerkenraad had daar geen bezwaar tegen, maar hoe lang dat heeft geduurd is niet bekend.

In 1866 kreeg de gemeente in de persoon van ds B. Veenstra haar eerste predikant. Al in 1868 vertrok hij naar Sauwerd. Hij werd in 1869 opgevolgd door ds H. Cramer, die een jaar later al vertrok naar Kamperland. In Colijnsplaat had men net een aanvang gemaakt met de bouw van een nieuwe kerk. Ook de opvolger van ds Cramer bleef niet lang. In januari 1872 vestigde ds H. Renting zich in Colijnsplaat. In november 1873 vertrok hij naar Zaamslag. Daarna wisselden vacante perioden zich af met jaren waarop predikanten het dienstwerk verrichtten, zoals ds O. Los (1878-1882) en ds H.J. Schoolland (1885-1890). In 1895 deed ds F. Staal intrede in Colijnsplaat. Hij zou tot 1932 predikant blijven. Hij zag zich voor een zware opgave gesteld. Enerzijds was er sprake van "valse" mystiek, anderzijds van grote onverschilligheid. Tijdens zijn predikantschap zou een deel van de gemeente onder leiding van J. Francke de gemeente verlaten. Dit zeer bevindelijke onderdeel stichtte een vrije gemeente, die uiteindelijk in de Oud Gereformeerde hoek terecht kwam. Ds Staal zou enkele jaren nauwelijks in staat zijn het gewone dienstwerk te verrichten wegens overspannenheid.

Van 1935 – 1947 fungeerde ds H. Veenstra als predikant. Hij werd opgevolgd door ds H. Retel die hier van 1949 – 1953 werkzaam was. Ds. A. Schippers verrichtte de herderlijke zorg van 1954 – 1960. Ds W. van Reenen fungeerde als dominee van 1963 – 1966.

Inmiddels was er veel veranderd in kerkelijk Nederland en al deze veranderingen waren ook aan de gemeente te Colijnsplaat niet voorbij gegaan. Na de oorlog trad een toenemende ontkerkelijking op, die ook op Noord-Beveland voelbaar was. De Gereformeerde Kerken van Colijnsplaat, Geersdijk en Wissenkerke waren alle te klein voor een eigen predikant. Zij vormden een combinatie, die in staat was om in 1967 ds P. Blokland te beroepen. Ds A.P. Heiner volgde hem in 1976 op en bleef tot 30 december 1979. In 1987 kwam er een einde aan deze combinatie, die toen gediend werd door ds Tj. van der Hauw. De Gereformeerde Kerk van Wissenkerke ging een federatie aan met de Hervormde Gemeente aldaar. Geersdijk en Colijnsplaat ging tesamen verder. Zij beriepen ds. J.W. van der Meulen. Na diens vertrek werd de gemeente nog gediend door enkele pastorale werkers.

Al in de jaren tachtig van de vorige eeuw legde men contacten met de Hervormde Gemeente van Colijnsplaat. Dat leidde ondermeer tot gezamenlijke diensten. Het proces tot eenwording zou echter moeizaam verlopen. Pas in 2003 kwam de PKN-gemeente te Colijnsplaat tot stand.

De kerk heeft een bloeiend verenigingsleven gekend, waarvan de vrouwenvereniging het langst heeft bestaan. Overigens heeft dat verenigingsleven nauwelijks sporen in de archieven nagelaten. De kerkenraad heeft aan de wieg gestaan van de christelijke schoolvereniging en de christelijke werkmansvereniging. De schoolvereniging is in het begin van deze eeuw opgeheven wegens gebrek aan leerlingen. Wat er van de werkmansvereniging is geworden, weten we niet.

Het eerste kerkgebouw werd gehuurd van A. Wondergem. Naderhand kocht men het aan. Het werd te klein en in 1870 kocht men grond aan in wat thans de Beatrixstraat is. Daar bouwde men een nieuwe kerk, die in de loop der tijd enige malen in- en uitwendig werd aangepast. Het orgel in de kerk dateert van begin twintigste eeuw, doch was aan het eind daarvan in slechte staat.

De organisatie binnen de kerk was de voor Gereformeerde Kerken gebruikelijke. De kerkenraad, met de predikant als voorzitter, waakte over de geestelijke belangen van de gemeenteleden, die in twee groepen waren verdeeld, namelijk belijdende lidmaten en doopleden. Tot 1951 behoorde ook de behartiging van de stoffelijke belangen tot de taak van de kerkenraad. In 1952 trad er een commissie van administratie, later commissie van beheer aan voor de regeling van de niet-geestelijke zaken.

Ouderlingen en diakenen zaten voor een bepaalde termijn in de kerkenraad. Bij het aflopen van die termijnen vonden verkiezingen van nieuwe ambtsdragers plaats. Eerst waren dat alleen de mannelijke lidmaten, naderhand kregen vrouwen ook stemrecht en in de tweede helft van de twintigste eeuw werden vrouwen verkozen tot ambtsdrager.

Het grootste deel van het hier achter beschreven archief werd in 1988 in bewaring gegeven aan het gemeentearchief van Goes. Daarbij kwam toen al vast te staan dat er zeer weinig materiaal van de commissie van beheer zijn plaats had gevonden tussen de kerkelijke bescheiden. Toen in 1998 de archivaris van Goes ook deze functie bij de gemeente Noord-Beveland ging bekleden, werd het archief overgebracht naar de bewaarplaats in Wissenkerke. In 2006 werd nog een grote aanvulling op het archief verworven. De materiële staat van de bescheiden is alleszins redelijk. Bescheiden jonger dan vijftig jaar zijn niet openbaar.

Voor de indeling van de inventaris in hoofdstukken werd het gebruikelijke model toegepast.

Wissenkerke, juli 2008

A.J. Barth

Bronnen:

J. Wesseling, De Afscheiding van 1834 in Zeeland, deel 1 De Bevelanden en Zeeuws-Vlaanderen, Barneveld, 1987, pag. 263-271

J.C. de Vos-de Wild, e.a., 125 jaar Gereformeerde Kerk Colijnsplaat, 1862-1987, Goes, 1987

Inventaris

Stukken van algemene aard

1. Besluitvorming

1-15 Notulen van de vergaderingen van de kerkenraad.
1862-1996,1999-2000.
13 delen en omslagen.

1. 1862-1869
2. 1869-1877
3. 1877-1888
4. 1888-1895
5. 1895-1903
6. 1903-1920
7. 1920-1939
8. 1940-1956
9. 1956-1981
10. 1980-1992
11. 1992,1993
12. 1994,1995
13. 1996,1997
14. 1998,1999
15. 2000-2003

NB. de nrs. 1-4 en 7 bevinden zich in slechte staat.

16 Notulen van de vergaderingen met de gemeente.
1985-2003.
1 omslag.

17 Notulen van de vergaderingen met de kerkenraad van de Hervormde
Gemeente.
1968,1969,1996,1997,1999-2003.
1 omslag.

2. Correspondentie

18-32 Ingekomen stukken en afschriften en doorslagen van uitgegane stukken.
1870-2003, met hiaten.
15 omslagen

- 18 .1870-1913
19. 1946-1954
20. 1961,1967
21. 1972-1979
22. 1981-1984
23. 1985,1986
24. 1987-1989
25. 1991,1992
26. 1993,1994
27. 1995
28. 1996
29. 1997

- 30. 1998
- 31. 1999
- 32. 2000,2003

3. Kanselafkondigingen

- 33,34 Register van gedane kanselafkondigingen en “gemeentebrieven”, schriftelijke mededelingen aan de kerkleden, uitgereikt voor de aanvang van de kerkdiensten op de zondagmorgen.
1945-1947, 1998-2000.
1 deeltje en 1 omslag.
- 33. 1945-1947
 - 34. 1998-2000

Stukken over bijzondere onderwerpen

1. Instituering en reglementering

- 35 Afschrift van het besluit van de Minister van Justitie over de erkenning van de gemeente.
1865.
1 stuk.
- 36 Besluit van Burgemeester en Wethouders van Colijnsplaat houdende toestemming tot het beleggen van kerkdiensten in het kerkgebouw aan de West-Achterweg.
1870.
1 stuk.
- 37 Instructie voor de commissie van administratie.
z.j. (ca. 1953)
3 stukken.
- 38 Overeenkomst van samenwerking met de Gereformeerde Kerken van Geersdijk en Wissenkerke.
1981
3 stukken
- 39 Stukken over de eenwording met de Hervormde Gemeente van Colijnsplaat.
1981-1986,1997.
1 omslag.
- 40 Overeenkomst van samenwerking met de Gereformeerde Kerk van Geersdijk.
1988.
2 stukken.
- 41 Stukken over het vaststellen van het beleidsplan.
1998.
1 omslag.

2. Ambtsdragers en personeel

- 42 Brief van J.N. Lindeboom houdende bedanken voor het op hem uitgebrachte beroep.
1875.
1 stuk.
- 43 Lijst van toezeggingen in de kosten van salaris van ds. F. Staal.
c. 1900.
1 stuk.
- 44 Akte van emeritering van ds. F. Staal.
1932.
1 stuk.
- 45 Doorslag van de aan ds. H. Veenstra verleende akte van ontslag wegens diens vertrek naar Mariëberg.
1947.
1 stuk.
- 46 Persoonsdossier van ds H. Retel.
1949,1953.
1 omslag.
- 47 Stukken over het beroepen van ds. A. Schippers.
1953.
2 stukken.
- 48 Instructie voor de koster.
1953.
1 stuk.
- 49 Persoonsdossier van de organist H.J. Tazelaar.
1985,1997.
1 omslag.
- 50 Overeenkomst met de pastoraal werker A.I. Fluijt.
1993.
1 stuk.
- 51 Notulen van de vergaderingen van de beroepingscommissie.
1993.
1 omslag.
- 52 Persoonsdossier van de pastoraal werker H. van de Klooster.
1998,1999.
1 omslag.

3. Lidmatenadministratie

- 53 Lijst van de in Colijnsplaat woonachtige lidmaten.
1858
1 katerntje
NB. vermoedelijk door de kerk van Wolphaartsdijk aan de gemeente te Colijnsplaat ter hand gesteld.
- 54-59 Staten van de lidmaten, met vermelding van het dopen van kinderen, het inzegenen van huwelijken, het overlijden, inkomen of vertrekken.
1868-1952,1960.
6 delen.
54. 1868-1897
55. 1898-1952
56. 1899-1916
57. 1901-1912
58. 1917-1951
59. 1960
- 60 Attestaties van zich te Colijnsplaat gevestigd hebbende lidmaten.
1889,1898.
3 stukken.
- 61 Statistieken over de lidmaten, verstrekt aan het Algemeen Bureau der GKN.
1947-1962,1971-1976.
1 omslag.
NB. bevat ook gegevens over de financiën en het onroerend goed van de kerk.

4. Uitoefening van rechten

- 62 Afschrift van de notariële akte van aankoop van het kerkgebouw van A. Wondergem.
1866.
1 katern.
- 63 Stukken over de aankoop van de woning wijk A, nr. 15 aan de Voorstraat van A. Wondergem, dienende tot pastorie.
1869,1870.
5 stukken en 1 katern.
- 64 Akte van aankoop van de keuken van de woning wijk A, nr. 15 aan de Voorstraat van J. Vink.
1869.
1 stuk.
- 65 Akten van aankoop van grond aan de West Achterstraat van H.P. Glerum.
1870.
2 stukken.

- 66 Doorslag van de notariële akte tot vestiging van de erfdienstbaarheid van overpad naar de Beatrixstraat ten behoeve van P.A. Baaijens.
2001.
1 katern.

5. Gebouwen

- 67 Stukken over het verrichten van herstellingen en vernieuwingen aan het kerkgebouw.
1898-1902.
1 omslag.
- 68 Staten van verhuurde zitplaatsen, met aantekening van het verschuldigde zitplaatsengeld.
1903-1930.
1 deel.
- 69 Polissen van de verzekering van de eigendommen van de kerk tegen brand.
1904,1951.
2 stukken.
- 70 Stukken over het onderhoud en de reparatie van het kerkorgel.
1916,1919,1945.
1 omslag.
- 71 Bestek voor de verbouw van de pastorie aan de Voorstraat.
1949.
7 stukken.
- 72 Stukken over de mogelijke restauratie van het kerkorgel.
1996,2000,2003.
1 omslag.

6. Financiën

6.1 Geldleningen

- 73 Stukken over het aangaan van een geldlening onder hypothecair verband bij J. Markusse te Kats en over de aflossing ervan.
1865,1879.
5 stukken.
- 74 Afschrift van de notariële akte van geldlening ten bedrage van fl. 1000,-- bij J. Markusse te Kats voor de aankoop van de woning wijk C nr. 5 aan de Voorstraat.
1865.
1 katern.
- 75 Afschriften van de notariële akten van geldlening van fl. 1000,-- en fl. 300,-- bij J. Markusse te Kats.
1866,1869.
2 katernen.

- 76 Afschrift van de notariële akte van geldlening van fl. 2000,- bij G. van den Berge te Colijnsplaat.
1892.
1 katern.
- 77 Afschrift van de notariële akte van geldlening van fl. 1600,- bij A. Mulder te Goes.
1900.
1 stuk.
- 78 Afschrift van de notariële akte van geldlening van fl. 1600,- bij C. Schrier te Colijnsplaat.
1900.
1 katern.
- 79 Afschrift van de notariële akte van geldlening van fl. 1600,- bij A.J. Herdink te Kloetinge.
1902.
1 katern.
- 80 Afschrift van de notariële van geldlening van fl. 1600,- bij J. van Dis te Kats.
1905.
1 katern.

6.2 Testamentaire schikkingen

- 81 Stukken over de aanvaarding van het legaat van wijlen P.A. de Graaff-Boone.
1909.
3 stukken.
- 82 Stukken over de legatering van fl. 2500,- aan de kerk door E.P. Breas.
1916,1921,1928.
4 stukken.
- 83 Stukken over de aanvaarding van de nalatenschap van P. Verburg-Jansen.
1986,1987.
1 omslag.

6.3 Boekhouding

- 84-94 Kasboeken van inkomsten en uitgaven.
1878-1951.
11 delen en deeltjes
84. 1878-1890
85. 1893-1897
86. 1898-1906
87. 1907-1916
88. 1917-1925
89. 1926-1934
90. 1933-1939
91. 1935-1941
92. 1942-1948
93. 1942-1945
94. 1949-1951

6.4. Rekeningen van inkomsten en uitgaven

- 95-98 Rekeningen van inkomsten en uitgaven.
1862-1999, met hiaten.
4 omslagen.
95. 1862-1900
96. 1968-1971
97. 1976-1986
Nb. bevatten ook begrotingen van inkomsten en uitgaven, 1977-1987
98. 1987-2002
NB. bevatten ook begrotingen, 1988-2003, en verslagen van de
gehouden gemeentevergaderingen, 1987-2002

7. Diaconale aangelegenheden

- 99,100 Staten van bedeelde lidmaten.
1868-1892,1901-1907.
1 deeltje en 1 omslag.
99. 1868-1892
100. 1901-1907 (1 deeltje)
- 101-105 Kasboeken van inkomsten en uitgaven, deels met jaarrekeningen.
1891-1950,1976-1985.
5 delen.
101. 1891-1900
102. 1901-1915
103. 1901-1950
104. 1916-1933
105. 1976-1985
- 106 Rekeningen van inkomsten en uitgaven.
1895,1896,1951-1953.
6 stukken.
- 107 Afschrift van de overeenkomst met de diaconie van de Hervormde Gemeente
over de verzorging van W. Engelaar in Huize Rustoord.
1933.
1 stuk.

Archief van de Commissie van Beheer, 1952-1977

- 108 Notulen van de vergaderingen van de commissie.
1952-1960.
1 deel
- 109 Ingekomen stukken.
1954,1955.
4 stukken.

- 110 Rekeningen van inkomsten en uitgaven.
1952-1954, 1959, 1968.
5 stukken.
- 111 Bestek met tekeningen voor de verbouw van de kerk.
1966.
1 omslag.
- 112,113 Kasboeken van inkomsten en uitgaven.
1967-1977.
2 delen.
112. 1967-1976
113. 1967-1977
- 114 Doorslag van de notariële akte van hypotheekstelling van fl. 50.000,- ten laste van de kerk.
1967.
1 katern en 1 stuk.

Archief van de combinatie met Geersdijk en Wissenkerke, 1967-1987

- 115 Notulen van de vergaderingen.
1970-1987.
1 omslag.
- 116 Kasboek van inkomsten en uitgaven.
1967-1982.
1 deel.
- 117 Rekeningen van inkomsten en uitgaven.
1974-1985, met hiaten.
1 omslag.
- 118 Ingekomen stukken en doorslagen van uitgegane stukken.
1983-1987.
1 omslag.

Archief van de combinatie met Geersdijk, 1988-1993

- 119 Notulen van de vergaderingen.
1987-1993.
1 omslag.
- 120 Rekeningen van inkomsten en uitgaven.
1988-1993.
6 stukken.
- 121 Persoonsdossier van ds J.W. van der Meulen.
1988, 1989.
1 omslag.

Archief Gereformeerde Vrouwenvereniging Geloof en Werkt, 1948-1994

122-125 Verslagen van de gehouden bijeenkomsten.
1948-1954, 1963-1994.
4 delen.

122. 1948-1954

123. 1963-1972

124. 1972-1983

125. 1983-1994

Documentatie

Informatieboekjes en activiteitenboekjes
1979, 1986, 1991-1996.
1 omslag.